

Crònica d'una llarga
presència religiosa i cultural

ELS FRARES CAPUTXINS A CATALUNYA

JOAN FERRER I COSTA

Universitat de Girona

Fra Valentí Serra de Manresa, historiador polifacètic de la vida i les tradicions relacionades amb els frares caputxins catalans, acaba de publicar un llibre de síntesi preciós que porta per títol *Quatre segles de vida caputxina 1578-1968* (Barcelona: Edicions Morera 2025; 250 pàgines).

L'obra enceta la col·lecció Just a Temps i presenta una panoràmica històrica de la vida religiosa caputxina des de l'arribada dels framenors caputxins a Catalunya l'any 1578 fins a l'any 1968, com qui diu l'endemà del Vaticà II, quan es van promulgar les constitucions que havien de regir la vida dels frares després del Concili. Els darrers seixanta anys —aquells en què hem viscut nosaltres— pertanyen a un temps obert que no és inclòs dins d'aquesta obra.

Ens trobem davant d'un llibre excel·lent, distribuït en quinze capítols, una nota de cloenda, un glossari i la bibliografia essencial (aquest llibre es presenta sense notes perquè les fonts manuscrites i obres que fonamenten el treball de fra Valentí es troben perfectament docu-

Agustí Codinach

Fra Valentí, fra Jesús i fra Amal Raj,
al convent de Sarrià.

Portada del llibre d'Edicions Morera.

mentades en els gruixuts volums publicats per l'autor des del 1996 fins al 2014). Aquest estudi és especialment atractiu perquè conté la reproducció de gran qualitat de gravats, mapes i fotografies antigues que complementen de manera magnífica la història narrada.

En el cor de les inquietuds culturals i religioses del segle XVI, neix a la regió italiana de les Marques la reforma caputxina dels framenors, els homes que van voler seguir la vida i l'ensenyament de sant Francesc d'Assís. Els primers caputxins —dits així per la caputxa amb punta i de forma piramidal que va caracteritzar l'hàbit dels religiosos— eren homes que es van proposar viure de manera radical la regla i el testament de sant Francesc. Aquesta inquietud espiritual es va propagar per diversos indrets d'Europa, però el rei d'Espanya Felip II s'oposà a la presència del nou orde als territoris que governava. L'obstinació evangèlica dels primers frares, però, va vèncer la prohibició del monarca. El lema de la vida caputxina es trobava a la llinda dels convents: *Congregavit nos in unum Christi amor* (“L'amor de Crist ens ha congregat en un”). Els primers frares eren d'origen castellà o italià, fet que va fer que durant els primers anys no tinguessin prou agili-

tat per poder predicar en la llengua del nostre país, però els religiosos es van fer estimar de seguida perquè s'oferien per assistir la gent en moments d'angúnies extremes: assistència als malalts en temps de pestes i als soldats en èpoques de guerres. En aquest context, fra Arcàngel d'Alarcón —introdutor de la vida caputxina a Catalunya— va fundar el protoconvent de Sarrià l'any 1578 (*“en una pequeña iglesia con una pobre casa en la parrochia de Sarrià, a media lengua de Barcelona”*, segons la narració de fra Miquel de Valladolid, primer cronista).

El llibre és molt ric en anècdotes —“Què en seria, de la mare història, si no fos per la tieta anècdota!” (frase que s'atribueix a Salvador Espriu)— com la del frare que, per fer lloc a la sala on s'exposaven els cossos momificats del convent de Montcalvari a Barcelona —la tradició de les mòmies en exposició venia dels caputxins italians—, va agafar un tràmec i va trinxar les mòmies.

La vida religiosa caputxina en terres catalanes va atreure molta gent. Així, a principi del segle XVIII, hi havia 25 convents i 515 religiosos (d'aquests, 128 tenien la patent de predicador, 168 eren simples sacerdots, 76 eren estudiants i 143 eren llecs). I què feien aquests frares als seus convents? Un manuscrit

descobert per fra Valentí Serra diu: “Quatre coses s'han de fer en la celda, que són, primer: orar, ço és vocal o mentalment dient ses devocions; segon: treballar, ço és, llegir llibres espirituals i a propòsit per a son esperit —tancant la finestra un rato quan se troba cosa d'esperit—, o escriure coses de devoció o d'ensenyança, cosir o altres exercicis de mans que sien de profit, i no pas coses curioses com són reliquiaris o altres coses per a donar a seculars, per què se'n segueixen grandíssims inconvenients.” Els temps —som a la Catalunya setcentista— van portar també problemes en la vida dels religiosos: la moda del tabac en pols per a ensumar —el rapè— i la xocolata... Al llibre hi descobrim que les trufes o patates —tan populars que són en el nostre temps— no van començar a ser menjades pels frares (i segurament per tothom) —concretament al convent de Martorell— fins a partir del 1812, de resultes de l'escassetat d'aliments que va provocar l'ocupació napoleònica.

La història ha estat també molt cruel amb la vida religiosa, que va ser suprimida per decret l'any 1835. Els frares es van trobar avui per demà sense casa ni manera de viure. Les cròniques de l'època en donen un testimoni punyent: *“Desde la frontera española a Italia vivimos pi-*

En el cor de les inquietuds culturals i religioses del segle XVI, neix a la regió italiana de les Marques la reforma caputxina dels framenors

La vida religiosa caputxina en terres catalanes va atreure molta gent. Així, a principi del segle XVIII, hi havia 25 convents i 515 religiosos

Gravat corresponent a la missió caputxina a les Carolines.

dendo limosna, para la que nos dirigí-amos especialmente a los párrocos en cuya casa pernoctábamos y comíamos; y aunque todos los párrocos menos uno, nos trataron bien, el viaje resultó pesado y miserable.”

La represa de la vida caputxina a Catalunya va ser una tasca molt difícil. Tot (re)començà quan es va obtenir l'autorització per establir a Arenys de Mar una casa de missions per a Mesopotàmia (!). Aquesta casa era la de la família de fra Joan Baptista Pruna. La província religiosa caputxina de Catalunya no fou restaurada fins a l'any 1900. La presència cultural dels frares en el cor de la cultura catalana fou molt significativa durant les primeres dècades del segle XX: Joaquim Ruyra, Jaume Bofill i Mates, Josep Carner i Maria-Antònia Salvà es trobaven molt a prop de l'experiència caputxina.

La història del segle XX ha estat molt cruel. Els frares van patir una dramàtica persecució durant la guerra civil espanyola. Les consignes eren clares: *“La clase obrera ha resuelto el problema de la Iglesia sencillamente no dejando en pie ni una siquiera”* (A. Nin, agost de 1936). A Catalunya van morir trenta religiosos caputxins assassinats *in odium fidei*. La represa de la vida després de la guerra civil va ser també difícil. L'any 1966 es produïren els fets de l'anomenada “Caputxinada”, que esdevindria un símbol del que havia de ser el llarg final de la dictadura franquista.

El llibre es clou amb uns capítols de gran interès dedicats a les missions caputxines a ultramar: Trinitat i Guaiana, Mesopotàmia, les Carolines i Caquetà-Putumayo-Amazones van ser territoris on els frares caputxins catalans es van fer presents i van donar testimoni de vida evangèlica. Un altre capítol presenta les característiques de la predicació caputxina. És molt interessant la carta de l'any 1718 adreçada al guardià del convent de Mataró: “lo parlar castellà, *etiam* en lo púlpit, en Catalunya no és gens ni a glòria de Déu, ni salvació de cap ànima, sinó una pura vanitat o vanagloria de l'orador, cosa tan estranya d'una tan santa religió caputxina.” El capítol 14 és dedicat a presentar breument la història de les clarisses-caputxines a Catalunya, branca

femenina de l'espiritualitat caputxina. El darrer capítol del volum és dedicat a la cultura popular. Cal dir que fra Valentí és un gran comunicador que ja fa una colla d'anys que ha anat divulgant en llibres que han estat molt ben acollits l'horticultura i la gastronomia “a la caputxina”, així com les tradicions remeieres dels frares catalans. En temps con els nostres, aquesta manera de viure i de menjar senzilla i ecològica, i també de guarir moltes coses de manera natural és profundament apreciada per moltes persones.

En conjunt, cal agrair molt i molt a fra Valentí Serra que, en la celebració dels cinc-cents anys de l'inici de la vida caputxina, hagi ofert a la cultura catalana aquest volum de síntesi, bellament il·lustrat, sobre la història i la vida dels frares caputxins, presents a Catalunya des del 1578. Ser caputxí és una manera molt atractiva de viure l'Evangeli de Jesús. Aquestes pàgines ho demostren. ■

Divendres 30 maig, a les 18 h, a l'església de Pompeia (Diagonal, 450), presentació del llibre Quatre segles de vida caputxina, 1578-1968, amb les intervencions de:

- Fra Jesús Romero, ministre provincial dels caputxins de Catalunya
- Fra José Angel Echeverria, vicari provincial dels caputxins d'Espanya
- Dra. Maria Àngels Pérez-Samper (catedràtica d'Història Moderna de la UB)
- Fra Valentí Serra, l'autor

Dissabte 31 de maig, a les 11 h, a l'església de Pompeia, missa d'acció de gràcies pels 125 anys de la restauració de la Província caputxina de Catalunya (amb la presència del ministre general, fra Roberto Genuin, del ministre provincial dels caputxins de Catalunya, fra Jesús Romero, del ministre provincial de Portugal; del ministre provincial i del vicari provincial d'Espanya).

La primera immobiliària amb valors cristians de Catalunya

PROMOCIÓ

Vengui el seu immoble amb nosaltres i li regalem l'IBI de tot l'any, el certificat energètic i la cèdula d'habitabilitat.

- **Compra i venda d'immobles (cases, pisos, locals)**
- **Administració de finques**
- **Lloguer de cases i pisos (estem especialitzats en lloguer per temporada)**
- **Compren edificis (no importa l'estat en què estiguin)**

936 170 916
616 854 891
696 620 072

joan@hkinvest.es
marian@hkinvest.es

<https://hkinvest.es/>

Carrer d'Europa 8, Barcelona
(darrere d'El Corte Inglés - María Cristina)